

УДК 342.951:631.95(477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.56>**Наталія Новак,**

докт. екон. наук,

докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ТА ОБІГУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Актуальність статті полягає в тому, що виробництво органічної продукції є в економічному секторі одним із найперспективніших напрямів розвитку. Але в Україні залишаються проблеми, пов'язані із законодавчим неврегулюванням, відсутністю взаємодії між відповідними органами влади, особливо місцевого самоврядування, відсутністю фінансування вказаної галузі, що потребують особливої уваги та додаткового дослідження. Відповідно, щоб досягти високої якості та значних об'ємів виробництва органічної продукції, необхідно будувати його виробництво на основі міжнародних стандартів. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії міжнародного та адміністративного права, чинних міжнародно-правових та вітчизняних норм права виявити й узагальнити чинники міжнародного регулювання адміністративно-правового забезпечення виробництва і обігу органічної продукції. Наголошено, що для виокремлення екологічно чистої продукції повинна пройти певну сертифікацію та мати чітке маркування, що запроваджене у всьому світі. У виробництві органічної продукції не застосовуються хімічні добрива та інші синтезовані засоби захисту рослин тощо. Проблемою на всій землі є те, що практично чистої, незабрудненої території не залишилось, мається на увазі не лише чистота ґрунту, а і інші природні компоненти. З'ясовано, що єдині міжнародні стандарти на всі харчові продукти, норми, надання дозволів, правила торгівлі тощо викладені у Кодексі Аліментаріус, який використовується практично у всьому світі, хоча носить рекомендований характер. Спеціально уповноважена комісія на основі останніх змін та досліджень корегує ці норми. У статті виявлені та узагальнені міжнародні стандарти сфери виробництва та обігу органічної продукції. Визначено, що міжнародні адміністративно-правові стандарти сфери виробництва та обігу органічної продукції закладені у відповідних регламентах Європейського Союзу та базових стандартах IFOAM, у яких встановлені основні вимоги до виробництва та обігу органічних продуктів, а також вимоги до відповідних органів, що надають сертифікацію та вимоги до маркування.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, міжнародний, стандарти, обіг, органічна продукція, регламент ЄС.

Постановка проблеми. Життя та здоров'я кожної людини є найбільшою цінністю у правовій державі. Натепер усе більше людей почали приділяти увагу своєму здоров'ю, переходячи на вживання органічно чистої продукції. Саме виробництво органічної продукції є в економічному секторі одним із найперспективніших напрямів розвитку. Але в Україні залишаються проблеми, що пов'язані із законодавчим неврегулюванням, відсутністю взаємодії між відповідними органами влади, особливо місцевого самоврядування, відсутністю фінансування вказаної галузі, що потребують особливої уваги та додаткового дослідження. Відповідно, щоб досягти високої якості та значних об'ємів виробництва органічної продукції, необхідно будувати його виробництво на основі міжнародних стандартів.

Аналіз публікацій на тему дослідження. Науково-теоретичну основу становили праці

як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а саме В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Андрушенка, М. Ануфрієва, В. Артиша, Г. Атаманчука, Ф. Бавеса, В. Бакуменка, Г. Баоуракіс, О. Бандурки, Р. Безуса, А. Берлача, Н. Берлач, І. Білоткача, Ю. Битяка, В. Бондарь, Н. Борд, Н. Буги, Т. Брагіна, А. Васіної, А. Васильєва, Х. Віллера, В. Галуцька, В. Гаращука, Д. Гутмана, І. Голосніченка, В. Грановської, Т. ДеГрегори, Є. Додіна, А. Дубгарда, М. Драга, Д. Йосифовича та інших. Однак в умовах сьогодення вказане питання потребує подальшого наукового аналізу.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії міжнародного та адміністративного права, чинних міжнародно-правових та вітчизняних норм права виявити й узагальнити чинники міжнародного регулювання адміністративно-правового забезпечення виробництва та обігу органічної продукції.

Виклад основних положень. В останні десятиліття у світовій економіці все більше уваги приділяється та набувають поширення новітні інноваційні тенденції щодо розвитку та обігу органічної продукції, які спрямовані на використання природних екологічно чистих ресурсів, задоволення масових потреб населення у збереженні свого здоров'я та довкілля. В усьому світі діють чітко визначені міжнародні стандарти до органічної продукції, при цьому у кожній державі на основі цих стандартів розроблені свої внутрішні закони. У міжнародній спільноті все більшої уваги приділяється концепціям еко-розвитку, як-то «чистого виробництва», «зеленого офісу» тощо. Для виокремлення екологічно чиста продукція повинна пройти певну сертифікацію та мати чітке маркування, що запроваджене у всьому світі. У виробництві органічної продукції не застосовуються хімічні добрива та інші синтезовані засоби захисту рослин тощо. Проблемою на всій землі є те, що практично чистої, незабрудненої території не залишилось, мається на увазі не лише чистота ґрунту, а й інші природні компоненти.

Звернемося до публічного адміністрування у цій сфері на рівні Європейського Союзу. У довіднику стандартів ЄС висвітлено новелу, а саме Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/848 від 30.05.2018 р. про органічне виробництво й маркування органічних продуктів, що скасовує дію регламенту Ради (ЄС) № 834/2007 (вводиться в дію з 1 січня 2021 р.), яким встановлено принципи органічного виробництва та правила стосовно органічного виробництва, сертифікації та використання позначень, які стосуються органічного виробництва, маркування, рекламні матеріали та правила щодо додаткового контролю. Цим регламентом вводяться нововведення: гідропонне виробництво, яке полягає у розміщенні коренів деяких рослин у поживному розчині, заборонене; виробництво переробленої органічної їжі не має включати продукти, що містять або складаються з наноматеріалів; деякі продукти можуть бути включені в органічне виробництво тією мірою, якою вони можуть бути виготовлені за допомогою природних технологій виробництва; створено систему групової сертифікації для дрібних фермерів та операторів з метою зниження витрат на інспектування та сертифікацію і адміністративних обмежень, зміцнення місцевих мереж, сприяння розвитку роздрібною торгівлі та забезпечення рівних умов для операторів з третіх країн; за певних умов ферма може виробляти як

органічну, так і конвенційну та не органічну продукцію; оператори та групи операторів підлягають перевірці відповідності щонайменше один раз на рік [1].

Нині чинний Регламент (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції встановлює правові рамки для органічної продукції. Він містить основні цілі та загальні принципи органічного землеробства й ілюструє правила виробництва, маркування, контролю та торгівлі з країнами, що не входять до ЄС. Сферою застосування аналізованого регламенту є сільськогосподарська продукція (включаючи продукти аквакультури), перероблена або необроблена і призначена для споживання людиною; корм для тварин; рослинний розмножувальний матеріал (наприклад, коріння та щеплення) та насіння, що використовується для посівів; дріжджі, що використовуються як їжа або корм. Завдання цього Регламенту – зосередити увагу на сталому розвитку сільського господарства та якості продукції, які мають задовольняти потреби споживачів. До загальних принципів належать конкретні методи виробництва, використання природних ресурсів й обмежень щодо синтетичних хімічних матеріалів. Він також установлює конкретні принципи, що стосуються ведення сільського господарства, переробки органічної їжі та органічних кормів для тварин [2].

Регламент (ЄС) № 834/2007 установлює загальні правила органічного виробництва, зокрема: забороняється в органічному виробництві використовувати генетично модифіковані організми (ГМО) у будь-яких формах. Правила щодо маркування продуктів харчування мають дозволяти операторам забезпечити дотримання цієї заборони. Лікування іонізуючим випромінюванням також заборонене. Суб'єкти, що бажають здійснювати обидва види сільськогосподарського виробництва (органічне та неорганічне), мусять забезпечити розділення тварин та землі для цих видів діяльності. Виробництво органічних рослин має відповідати певним правилам, що стосуються: обробітку ґрунту, родючості ґрунту, що має зберігати його життя та природу; запобігання пошкодженню, яке має базуватися на природних методах; насінневого й рослинного розмножувального матеріалу, що має вироблятися органічними методами [2].

Єдині міжнародні стандарти на всі харчові продукти, норми, надання дозволів, правила торгівлі тощо викладені у Кодексі Аліментаріус, який використовується практично у всьому світі, хоча носить рекомендаційний характер. Спеціально уповноважена

комісія на основі останніх змін та досліджень корегує ці норми.

До галузей органічного виробництва віднесено: органічне рослинництво (зокрема, насінництво та розсадництво); органічне тваринництво (зокрема, птахівництво, бджільництво); органічне грибовництво (зокрема, вирощування органічних дріжджів); органічну аквакультуру, виробництво органічних морських водоростей; виробництво органічних харчових продуктів (зокрема, органічне виноробство); виробництво органічних кормів; заготівлю органічних об'єктів рослинного світу [4].

При цьому припускається, що дикі рослини, зібрані в деяких районах, також класифікуються як органічні продукти, якщо вони відповідають певним умовам, пов'язаним з їх збиранням і походженням. Морські водорості також можуть розглядатися як органічний продукт до того часу, поки площа його виробництва та врожаю відповідає певним умовам. Органічне тваринництво має відповідати певним правилам, що стосуються: походження тварин (вони мають бути народжені та вирощені в органічних господарствах); практики управління та догляду за худобою, які також стосуються певних особливостей житла тварин; методів розведення тварин (як правило, природних); корму для тварин, який має бути органічним; профілактики захворювань; очищення та дезінфекції, що передбачає виключне використання продуктів. Для маркування екологічної продукції в ЄС використовують терміни "есо" та "bio" – для опису органічного продукту, його інгредієнтів або сировини. Маркування органічного продукту має бути чітко видно на упаковці та містити посилання на контрольний орган, який засвідчує відповідний продукт. З 1 липня 2010 р. використання логотипу ЄС на органічних харчових продуктах є обов'язковим, як і свідчення про походження вихідної сировини [2; 6]. Міжнародна федерація органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) займається сертифікацією органічної продукції, розроблені норми «Базові стандарти IFOAM щодо органічного виробництва і переробки», прийняті міжнародною спільнотою, є основою для держав з отримання сертифікаційної оцінки та регулюють виробництво та обіг органічної продукції. Основними вимогами IFOAM щодо сертифікації продукції як органічної є: обробка без застосування хімічних добрив протягом трьох років земельних угідь; насіння для органічного господарства не може бути генетично модифікованим; заборона використання гербицидів, пестицидів, інсектицидів, азотовмісних та інших хімічних добрив; у процесі вирощування худоби заборонено застосовувати антибіотики і гормони росту; фермери повинні реєструвати будь-яке лікування тварин; виробник зобов'язаний використовувати 100% органічні інгредієнти.

Вказані вимоги лягли в основу і Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Органічне виробництво – це сертифікована діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (зокрема, всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться з дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [3].

Висновок

Отже, міжнародні стандарти сфери виробництва та обігу органічної продукції закладені у відповідних регламентах Європейського Союзу та базових стандартах IFOAM, у яких встановлені основні вимоги до виробництва та обігу органічних продуктів, а також вимоги до відповідних органів, що надають сертифікацію та вимоги до маркування. Виробництво органічної продукції є в економічному секторі одним із найперспективніших напрямів розвитку в Україні, але ще залишаються проблеми, пов'язані із законодавчим неврегулюванням, що потребує нагального розв'язання.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Федерації органічного руху України. URL: <http://organic.com.ua/vidannya-dovidnika-standartiv-%D1%94s-shhodoregulyuvannya-organichnogo-virobnictva-ta-markuvannya-organichnih-produktiv/>.
2. Регламент (ЄС) № 834/2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Af86000>.
3. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 36. Ст.275.
4. За чистий продукт. *Закон і Бізнес*. 2019. URL: https://zib.com.ua/ua/133877-novi-vimogi-do-organichnogo-virobnictva-obig-markuvannya_san.html.
5. Регламент ЄС 1235/2008 про правила щодо імпорту органічної продукції з третіх країн.

2008. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/legislation_en.

6. Регламент ЄС 889/2008 про правила, що регулюють органічне виробництво, маркування та контроль. 2008. URL: <https://ec.europa.eu/info/>

[food-farming-fisheries/farming/organic-farming/legislation_en](https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/legislation_en)

7. IFOAM Basic Standards. URL: <https://www.aquaculturealliance.org/advocate/ifoam-drafts-basic-standards-for-organic-aquaculture-production/>.

Nataliia Novak. International legal standards in the field of production and circulation of organic products

The relevance of the article is that the production of organic products is one of the most promising areas of development in the economic sector. However, in Ukraine there are still problems related to non-legislative regulation, lack of cooperation between the relevant authorities, especially local self-government, lack of funding for this area, which require special attention and additional research. Accordingly, in order to achieve high quality and significant volumes of production of organic products, it is necessary to build its production on the basis of international standards. The purpose of the article is to identify and generalize the factors of international regulation of administrative and legal support of production and circulation of organic products on the basis of the theory of international and administrative law, current international law and domestic law. It is emphasized that in order to be distinguished, ecologically clean products must pass a certain certification and have a clear label, which is introduced all over the world. Chemical fertilizers and other synthesized plant protection products, etc. are not used in the production of organic products. The problem on the whole earth is that there is no practically clean, unpolluted territory left, not only the purity of the soil, but also other natural components. It was found that the uniform international standards for all food products, norms, permits, trade rules, etc. are set out in the Codex Alimentarius, which is used almost worldwide, although it is recommended. The specially authorized commission adjusts these norms on the basis of the last changes and researches. The article identifies and summarizes international standards in the field of production and circulation of organic products. It is determined that the international administrative and legal standards in the field of production and circulation of organic products are laid down in the relevant regulations of the European Union and the basic standards IFOAM, which set out the basic requirements for production and circulation of organic products, as well as requirements marking.

Key words: administrative and legal support, circulation, EU regulations, international, organic products, standards.